Saulius Sarcevičius

Žvalgomieji archeologiniai tyrimai Biržų pilies vakarinio bastiono parakinės vietoje

Biržų pilies V bastione pagal architekto E.Purlio paruoštą projektą buvo norima atstatyti čia buvusią parakinę. Yra žinoma, kad pilyje buvo 4 parakinės. Jos buvo išdėstytos pylimų kampuose, po žeme. Šios parakinės vaizduojamos XVII a. pradžios T.Makovskio Biržų pilies graviūroje. Joje bastionų kampuose matomi dar ir mūriniai bokšteliai.

Dalis parakinės sienos su skliautu išlikusi iki mūsų dienų. Didesnė parakinės dalis užpilta žemėmis. Mechanizuoti jos atkasimo darbai vykdyti 1994 m. Nukasus viršutinį 2 m storio supiltinį žemės sluoksnį ir aptikus parakinės sienos fragmentus, darbai buvo tęsiami rankiniu būdu. Siekiant nustatyti parakinės egzistavimo metu buvusį žemės paviršių, kieme, prie aptiktos parakinės fasadinės sienos, buvo iškastas 2x1,5 m dydžio ir 2 m gylio šurfas. Iš viso tirtas plotas sudarė apie 50 m^2.

Bendras buvusios parakinės dydis 10x5,1 m. Šoninių sienų storis 60 cm, fasadinės - 70 cm. Pertvara su durų anga joje dalijo parakinę į dvi 1,6x3,87 ir 6,5x3,87 m dydžio patalpas. Sienos mūrytos iš 28,1-28,4x13,5 cm, 14,1x6,7-7,5 cm dydžio rausvų plytu renesansiniu kryžminiu būdu. Fasadinėje sienoje plytų eilę keitė akmenų eilė. Atrodo, kad pastaroji siena buvo tinkuota iš išorės.

Mažesniojoje parakinės patalpoje, esančioje arčiau įėjimo, 3,4 m gylyje nuo dabartinio pylimo viršaus, buvo aptiktos 27,5-28x14x6,5-7 cm dydžio plytomis grįstos grindys. Plytos dėtos iš R į V. Antros plytų eilės ilgainiai kloti ties pirmos eilės ilgainio viduriu. Po grindimis buvo aptiktas 5 cm storio rausvos spalvos smėlio sluoksnis, po kuriuo buvo supiltinis pylimo gruntas - smėlis su moliu. Parakinės sienos stovėjo kaip tik ant šio supiltinio

sluoksnio. Apie 40 cm žemiau nuo aptiktų grindų pastebėtas žemutinis - ankstyviausias - kultūrinis sluoksnis, kuris galėtų būti datuojamas XVI-XVII a. pradžia. Dar giliau pasiektas įžemis.

Parakinės viduje buvę kultūriniai sluoksniai neišsiskyrė. Juos sudarė pilka žemė su smėlio lopais bei pavieniais gyvulių kaulais. Iš radinių galima paminėti mortyros skeveldrą, šautuvo vamzdžio bei Liudvikos Karolinos Radvilaitės inicialais puoštus heraldinio koklio fragmentus. Virš grindinio aptikta negausi keramika datuojama XVII a.

Remiantis šurfo, kasto šalia parakinės fasadinės sienos, duomenimis, galima tvirtinti, kad priešais parakinę buvusio kiemelio žemės paviršius sutapo su slenksčio lygiu. Nuo fasadinės sienos kampų durų link buvo suformuoti šlaiteliai, kurių aukštis kito nuo 36 cm iki 1,2 m. Galima manyti, kad tai susiję su pylimo tvirtinimo-aukštinimo darbais skirtingais laikotarpiais.

Adolfas Tautavičius, Vytautas Urbanavičius

Valdovų rūmų Vilniuje teritorijos tyrimai

Rūmų teritorijos tyrimai vyksta nuo 1987 m. (žr. ATL 1986 ir 1987 metais. V., 1988. P.143-146; ATL 1988 ir 1989 metais. V., 1990. P.160-165; ATL 1990 ir 1991 metais. V., 1992. T.2. P.59-62; ATL 1992 ir 1993 metais. V., 1994. P.201-205). 1994 ir 1995 m. buvo tiriamas 1736 m^2 plotas: rūmų P vartai, plotas į V nuo jų, V korpuso liekanos ir Š korpuso V dalis bei rūmų vidinio kiemo V dalis. V korpuso išorinis pasienis netirtas, nes tenka palikti praėjimą tarp katedros R galo ir rūmų. Plotas prie rūmų Š sienos taip pat liko kitiems kasinėjimų sezonams.

Senųjų mūrų likučiai. Iki XV a. pradžios rūmų teritorijoje stovėjusių pastatų liekanų buvo rasta rūmų P korpuso rūsiuose C, D, E, F, G ir į P nuo šio korpuso bei vidiniame rūmų kieme (M1, M2) (pav.24).